

МАТЕРІАЛИ

міжнародної наукової конференції

США

ПОЛІТИКА СУСПІЛЬСТВО КУЛЬТУРА 2024

до 190-річчя

Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

**КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ
ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Олександр Ковальков МЕМУАРИ ПАКИСТАНСЬКОГО ГЕНЕРАЛА ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ СПІВПРАЦІ СПЕЦСЛУЖБ США і ПАКИСТАНУ ПІД ЧАС РАДЯНСЬКО–АФГАНСЬКОЇ ВІЙНИ (1980–1989 РР.)	61
Давід Маглакелідзе ПЕРЕГЛЯД ПОЛІТИКИ СТРИМУВАННЯ ІРАКУ АДМІНІСТРАЦІЄЮ ДЖ. У. БУША (11. 09. 2001 – 20. 03. 2003)	64
Максим Затоковенко ФАКТОР ІЗРАЇЛЮ У ПІДТРИМЦІ США УКРАЇНИ У 2023 РОЦІ	68
Ольга Моціяка ВІЙНА В ГАЗІ ТА АМЕРИКАНСЬКО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ	71
Олег Черкащенко ПЕРШІ АМЕРИКАНСЬКІ СПРОБИ «ВІДКРИТТЯ» КОРЕЇ ДЛЯ ЗАХІДНОЇ ТОРГІВЛІ	73
Єлизавета Підручна ВИКЛИКИ ДЛЯ АЛЬЯНСУ США І РЕСПУБЛІКИ КОРЕЇ	75
Едуард Кузьменко БОРОТЬБА ЗА ГЛОБАЛЬНУ ЦИФРОВУ ІНФРАСТРУКТУРУ У КОНТЕКСТІ ЗАГОСТРЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ МІЖ США ТА КНР	79
Наталія Пасічник ПРОБЛЕМА ДЕМОКРАТІЇ ТА ПРАВ ЛЮДИНИ В ПОЛІТИЦІ США ЩОДО КУБИ	82
Іван Фечко ПРИЧИНИ НЕВДАЧІ СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ АМЕРИК НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	86
Mykhailo Samofatov THE NUCLEAR DISARMAMENT OF ITALY (BASED ON THE U.S. NATIONAL SECURITY ARCHIVE SOURCES)	88

7. Kauranen A. Arctic data cable linking Europe to Japan secures first investment. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/arctic-data-cable-linking-europe-japan-secures-first-investment-2022-12-02/?fbclid=IwAR16RYqdzlru0Iy29xDpJKAWc67PXJobDjrdSRtyrjSlKrf70mpj8H9Uf0E>

Наталія Пасічник

ПРОБЛЕМА ДЕМОКРАТІЇ ТА ПРАВ ЛЮДИНИ В ПОЛІТИЦІ США ЩОДО КУБИ

Проблеми демократії та прав людини на Кубі перманентно присутні на порядку денному американо-кубинських відносин впродовж кількох десятиліть. Починаючи з Б. Обами, американські високопосадовці все частіше у риторичі щодо Куби акцентують увагу на порушенні прав і свобод на острові як вагомій перешкоді до нормалізації відносин між двома державами.

З початку 1960-х рр., коли США запровадили торговельне ембарго проти Куби, центральним елементом американської політики були економічні санкції, спрямовані на ізоляцію кубинського уряду. У грудні 2014 р. Б. Обама оголосив про суттєві зміни у політиці США щодо Куби, які полягали у переході від політики санкцій до політики взаємодії та нормалізації відносин. Він заявив, що Сполучені Штати продовжуватимуть висловлювати занепокоєння щодо демократії та прав людини на Кубі, але «ми можемо зробити більше для підтримки кубинського народу і просування наших цінностей через взаємодію» [1, с. 9–10].

Зміни включали скасування визначення Куби як «держави-спонсора міжнародного тероризму» (травень 2015 р.), відновлення дипломатичних відносин (липень 2015 р.), послаблення обмежень на поїздки, грошові перекази, торгівлю, телекомунікації, банківські та фінансові послуги (2015–2016 рр.). Нормалізація відносин призвела до широкого економічного діалогу і посилення взаємодії між урядами: було укладено понад 20 двосторонніх угод з таких питань як співпраця у сферах боротьби з наркотрафіком і тероризмом, охорони здоров'я і охорони довкілля, у галузі цивільної авіації тощо.

Натомість адміністрація Д. Трампа запровадила у червні 2017 р. нові санкції, зокрема, обмеження на операції з компаніями, контрольованими кубинськими військовими, розвідувальними службами або службами безпеки, мотивуючи своє рішення необхідністю досягнення більшої свободи і демократії, поваги до прав людини і розширення вільного підприємництва на Кубі. У президентському меморандумі перелічувалися численні порушення прав громадян на острові, а запроваджені санкції, на думку Д. Трампа, мали спонукати кубинський уряд до усунення цих зловживань [2].

Починаючи з 2019 р., Вашингтон значно розширив американські санкції проти Куби. Було відновлено деякі обмеження, послаблені за часів адміністрації Б. Обами,

і запроваджено низку нових санкцій, покликаних чинити тиск на кубинський уряд у зв'язку з порушенням прав людини та підтримкою уряду Мадуро у Венесуелі. Адміністрація Д. Трампа дозволила судові позови проти суб'єктів, які торгують майном, конфіскованим кубинським урядом, посилила обмеження на поїздки американців та грошові перекази на острів, а в січні 2021 р. знову визнала Кубу державою-спонсором міжнародного тероризму [1, с. 11].

Невдовзі після інавгурації Дж. Байдена, нова адміністрація оголосила про намір переглянути політику щодо Куби, зокрема й рішення про визнання Куби державою-спонсором тероризму. 9 березня 2021 р. прес-секретар Білого дому Джен Псакі відзначила, що зміна політики щодо Куби не була одним з головних пріоритетів президента Байдена і наголосила, що адміністрація прагнула зробити права людини одним з «основних стовпів політики США». «Підтримка демократії та прав людини буде в центрі наших зусиль» в політичному курсі щодо Куби [3].

У липні 2021 р. на Кубі відбулися антиурядові демонстрації, на які вийшли тисячі людей з протестами проти важких соціально-економічних умов та тривалих порушень прав і свобод. Уряд відповів жорсткими заходами, включно з масовими затриманнями протестувальників, громадських активістів і перехожих. У телевізійному зверненні президент Куби М. Діас-Канель засудив США за те, що їхні санкції спричинили дефіцит продовольства, медикаментів, сировини і палива та закликав «революціонерів та комуністів вийти на вулиці» на підтримку уряду.

У жовтні 2021 р. Human Rights Watch опублікувала звіт, у якому задокументувала порушення прав людини у Кубі, включаючи свавільні затримання, жорстоке поводження під час утримання під вартою та неправомірні кримінальні провадження» щодо 130 протестувальників у липні 2021 р. [1, с. 5].

У відповідь на репресії Вашингтон виступив з осудом кубинського режиму і висловив солідарність з протестувальниками. Так, у заяві Дж. Байдена 12 липня 2021 р. йшлося про підтримку кубинського народу в його прагненні до свободи, повагу до фундаментальних прав, зокрема права на мирний протест. Він закликав кубинський уряд «почути свій народ і служити його потребам» [4].

США запровадили цільові санкції проти кубинських чиновників, причетних до репресій. У липні – серпні 2021 р. Департамент фінансів запровадив фінансові санкції проти трьох кубинських силових структур і восьми чиновників. У листопаді 2021 р. – липні 2022 р. Держдепартамент оголосив про візові обмеження для 50 осіб, причетних до репресій проти протестувальників. Як відзначив держсекретар США Е. Блінкен: «Ми продовжуватимемо надавати підтримку кубинцям у їхньому прагненні реалізовувати права людини і основоположні свободи, на які мають право всі громадяни, а також вживатимемо заходів для притягнення до відповідальності кубинського уряду за порушення прав людини» [5].

Певні зміни в політиці США щодо Куби відбулися навесні 2022 р., коли адміністрація Дж. Байдена оголосила про скасування чи пом'якшення окремих санкційних обмежень, запроваджених попереднім урядом. Так, було оголошено про відновлення програми возз'єднання кубинських сімей (Cuban Family Reunification Parole Program), розширення консульських послуг в посольстві США в Гавані,

послаблення обмежень на пересування, зокрема дозвіл на регулярні та чартерні рейси до інших міст, окрім Гавани, та відновлення групових поїздок з освітньою чи професійною метою, скасування обмежень на суму та частоту грошових переказів для родичів, а також про дозвіл переказувати грошові пожертви кубинським громадянам. Йшлося також про заохочення розвитку приватного сектору на Кубі шляхом розширення доступу до американських інтернет-сервісів, додатків і платформ електронної комерції. При цьому Держдепартамент пов'язував анонсовані заходи з підтримкою прагнення кубинців до свободи та більших економічних можливостей й закликав кубинський уряд негайно звільнити політичних в'язнів і поважати основні свободи кубинського народу [6; 7].

За адміністрації Байдена американські та кубинські посадовці відновили зустрічі з окремих питань, що становили взаємний інтерес. У квітні 2022 р. відновилися переговори щодо виконання двосторонніх міграційних угод. У січні 2023 р. американські та кубинські посадовці зустрілися в Гавані, щоб обговорити питання правоохоронної діяльності та боротьби з тероризмом у рамках американсько-кубинського діалогу з правоохоронних питань. У березні 2023 р. Берегова охорона США приймала кубинську делегацію в рамках програми США з міжнародної портової безпеки [8].

Водночас зберігаються заборони на індивідуальні поїздки на острів та на фінансові операції з організаціями, підконтрольними кубинським військовим, розвідувальним службам або службам безпеки (до санкційного списку входить 231 організація (міністерства, готелі, підприємства). Адміністрація Дж. Байдена не виключила Кубу зі списку держав-спонсорів тероризму і продовжує звинувачувати кубинський режим у систематичному порушенні прав людини. Так, у щорічному звіті з прав людини держдепартаменту США Кубу визначено як авторитарну державу з однопартійною системою, в якій наявні значні проблеми з правами людини. Серед порушень прав людини у звіті, зокрема, називаються незаконні вбивства, у тому числі позасудові, з боку уряду; катування та жорстоке, нелюдське і таке, що принижує гідність, ставлення до політичних опонентів, затриманих і ув'язнених; суворі та небезпечні для життя умови утримання у в'язницях; свавільні арешти та затримання; серйозні проблеми з незалежністю судової влади; свавільне або незаконне втручання в особисте життя; серйозні обмеження свободи поглядів і ЗМІ, цензура, необґрунтовані арешти або переслідування журналістів; порушення прав на мирні зібрання та свободу об'єднань; серйозні обмеження свободи віросповідання; обмеження свободи пересування і проживання в країні та права на виїзд з країни; нездатність громадян змінити владу мирним шляхом за допомогою вільних і чесних виборів; серйозні обмеження на участь у політичному житті; значна корупція тощо [9].

Білий дім поєднував зусилля щодо стимулювання приватного підприємництва на острові та заходи публічної дипломатії. На 2024 фін. р. адміністрація Дж. Байдена визначила 15 млн дол на телерадіомовлення на Кубі і 20 млн дол на програми з розвитку демократії; посольство США в Гавані запропонувало участь у

грантових програмах, спрямованих на сприяння комунікації, взаємодії та/або діалогу між США, приватним сектором і громадянським суспільством Куби [10].

Крім занепокоєння щодо погіршення ситуації з дотриманням прав людини на Кубі, на політику Вашингтона суттєво впливають й інші чинники, а саме посилення впливу на острові КНР і Росії та перспективи залучення ними Куби до геополітичного протистояння зі США, а також вплив кубинського лобі, яке традиційно виступає проти суттєвих поступок кубинському режиму.

З огляду на задекларовані адміністрацією Байдена вимоги демократизації політичного режиму Куби й дотримання ним прав і свобод громадян як необхідні умови для нормалізації відносин між країнами та відсутність прогресу в цьому питанні, суттєве покращення американо-кубинських відносин у короткостроковій перспективі видається малоімовірним.

Джерела і література

1. Cuba: U.S. Policy in the 117th Congress (R47246). By Mark P. Sullivan, Specialist in Latin American Affairs. December 28, 2022. *Congressional Research Service*. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47246/7>
2. Trump Donald J. Memorandum on Strengthening the Policy of the United States Toward Cuba. June 16, 2017. *The American Presidency Project*. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/memorandum-strengthening-the-policy-the-united-states-toward-cuba>
3. Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki and Deputy Director of the National Economic Council Bharat Ramamurti. March 9, 2021. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/03/09/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-and-deputy-director-of-the-national-economic-council-bharat-ramamurti-march-9-2021/>
4. Statement by President Joseph R. Biden, Jr. on Protests in Cuba. July 12, 2021. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/07/12/statement-by-president-joseph-r-biden-jr-on-protests-in-cuba/>
5. Sanctioning Cuban Officials in Response to Violence against Peaceful Protestors. Press Statement Antony J. Blinken, Secretary of State. August 19, 2021. *U. S. Department of States*. URL: <https://www.state.gov/sanctioning-cuban-officials-in-response-to-violence-against-peaceful-protestors-2/>
6. Biden Administration Expands Support to the Cuban People. Press Statement. May 16, 2022. *U. S. Department of States*. URL: <https://www.state.gov/biden-administration-expands-support-to-the-cuban-people/>
7. Biden Administration Measures to Support the Cuban People. Fact Sheet. May 16, 2022. *U. S. Department of States*. URL: <https://www.state.gov/biden-administration-measures-to-support-the-cuban-people/>
8. Cuba: U.S. Policy Overview. By Ramon Miro, Analyst in Latin American Affairs, Peter J. Meyer, Specialist in Latin American and Canadian Affairs. Updated August 29, 2023. *Congressional Research Service*. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10045.pdf>

9. 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Cuba. *U. S. Department of States*. URL: <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/cuba/>

10. U.S. Embassy Havana Annual Program Statement. By U.S. Embassy Havana. 12 December, 2023. *The U.S. Embassy in Cuba*. URL: <https://cu.usembassy.gov/u-s-embassy-havana-annual-program-statement/>

Іван Фечко

ПРИЧИНИ НЕВДАЧІ СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ АМЕРИК НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Ідею створення зони вільної торгівлі всіх американських держав уперше оголосив 41-й президент США Дж. Г. В. Буш. Пропозиція США полягала в утворенні зони вільної торгівлі від Аляски до Вогняної землі, з поступовим усуненням митних бар'єрів та посиленням захисту інтелектуальної власності.

Обговорення цього питання на найвищому рівні відбулось на Першому саміті Америк у грудні 1994 р. (м. Маямі, США) за наступної Демократичної адміністрації Біла Клінтона. Лідери держав-учасниць саміту (всі незалежні країни, окрім Куби, яка перебувала в міжнародній ізоляції) погодились у підсумковій декларації розпочати процес створення Зони вільної торгівлі Америк (АЛКА). Для цього було створено окремий комітет, який розробив План дій та мав підготувати текст Угоди для її остаточного підписання у 2005 р. [1]. Цей інтеграційний проєкт мав об'єднати понад 800 млн людей та ВВП у 21 млрд дол.

На противагу цьому, 29 листопада 1997 року у Буенос-Айресі ліві та ліво-центристські політики уклали документ, відомий як «Консенсус Буенос-Айреса», в якому пропонували відкласти усунення мит з країнами НАФТА до часу подолання митних бар'єрів між країнами Латинської Америки [2].

На початку ХХІ ст. посилювались протиріччя у баченні цього інтеграційного проєкту. США планували розширення зони вільної торгівлі за формулою «НАФТА+» з розпуском інших інтеграційних субрегіональних об'єднань в Латинській Америці. Країни регіону мали по черзі приєднуватись до НАФТА після досягнення ними відповідних критеріїв. У той же час більшість латиноамериканських держав виступали за створення спочатку окремого об'єднання (без США). Політики висловлювали побоювання, що угода зі США створить нерівні умови; американські компанії, користуючись значно кращими стартовими умовами, захоплять ринки і витіснять звідти виробників латиноамериканських країн, не готових конкурувати з ними на рівних.

Для того, щоб дати шанс реалізувати АЛКА, США пропонували поетапне поглиблення інтеграції з поступовим відкриттям ринків. Міжамериканський банк розвитку зобов'язувався підтримати бідніші країни від потенційних ризиків зони вільної торгівлі. Проте латиноамериканським державам не подобалось, що США